

A GAZDASÁGI SZANKCIÓKNAK A CÉLORSZÁG HUMANITÁRIUS HELYZETÉRE GYAKOROLT HATÁSAI

THE IMPACT OF ECONOMIC SANCTIONS ON THE HUMANITARIAN SITUATION IN THE TARGET COUNTRY

Vitkovics Réka

ÖSSZEFOGLALÁS

Bár a gazdasági szankciók aligha új kényszerítő eszközök, a külpolitika eszközeként soha nem voltak ennyire széles körben használtak a nagyhatalmak által. A hidegháború vége óta mind Kína, mind Oroszország egyre aktívabban alkalmaz gazdasági kényszert külpolitikai céljainak előmozdítása érdekében, a legnagyobb mértékben azonban az Egyesült Államok esetében figyelhető meg a gazdasági kényszer külpolitikai eszközként való alkalmazása. Ugyan a szankciók bevezetésével az országok javítani igyekeznek a szankcionált államok helyzetén, ez a folyamat gyakran súlyos negatív következményekkel jár. Egyes intézkedések az egészségügyi problémákon túl a hazai ellenvélemény erősebb elnyomásáért, illetve egyes társadalmi csoportok helyzetének romlásáért is felelősek. A jelen tanulmány a szankciók általános ismertetése után azt vizsgálja, hogy milyen humanitárius hatásokat okoz azoknak bevezetése a célországokban és közvetetten érintett államokban. Mindez arra világít rá, hogy a kezdetleges, általánosabb hatású intézkedéseket célzott szankciókkal kell felváltani.

Kulcsszavak: gazdasági szankció, emberi jogok, politika, célzott szankció

ABSTRACT

While economic sanctions are hardly new coercive instruments, they have never been so widely used as a foreign policy tool by the great powers. Since the end of the Cold War, both China and Russia have been increasingly active in using economic coercion to further their foreign policy goals, but the United States has been the most active in doing so. By imposing sanctions, countries seek to improve the situation of the sanctioned states, however, this process often has serious consequences. In addition to health problems, sanctions are also responsible for the increased repression of domestic dissent and the deterioration of the situation of certain social groups. After a general description of sanctions, this paper will examine the humanitarian impact of their introduction in the target countries and in indirectly affected states. The findings point to the need to replace more general measures with targeted sanctions.

Keywords: economic sanction, human rights, politics, targeted sanction

BEVEZETÉS

Napjaink egyik legfontosabb külpolitikai eszközei a gazdasági szankciók. Ezt figyelhetjük meg többek között az USA és Kína között zajló kereskedelmi háborúban is, melyet egy újabb típusú hidegháborúként emlegetünk. Ebben a háborúban a fegyveres területi terjeszkedés helyett a gazdasági és szociális aspektusokon van a hangsúly, a gazdaságtan módszerei elkezdtek kiszorítani a nemzetközi kapcsolatok kezelésére alkalmazott katonai módszereket. A rendelkezésre álló tőke fontosabbá vált, mint a tüzerő, a fegyverek kevesebbet érnek, mint a magasan képzett munkaerő, a civil beruházások pedig egyre jelentősebbé váltak a hadászati beruházásokhoz képest. Az államok hatalomért folytatott harca új eszközökkel történik, melyek túlnyomó része már gazdasági eszköznek titulálható. Ugyan a gazdasági szankciók számos külpolitikai problémára kínálnak megoldást – tömegpusztító fegyverek elleni fellépés, emberi jogok megsértése, célországok kormányainak válaszlépésre kényszerítése –, illetve kevésbé költséges alternatívát jelennek a katonai beavatkozásra, bizonyos esetekben több kárt okoznak, mint hasznot. A nem

szándékolt negatív következmények között beszélhetünk az általános egészségügyi helyzet romlásáról, az emberi jogok további elhanyagolásáról, bizonyos társadalmi csoportok helyzetének romlásáról. A tanulmány első részében általánosan beszélek a szankciókról, illetve arról, hogy miért számít fontos eszköznek az amerikai külpolitikában, majd bemutatom azokat az okokat, melyek szankciók bevezetéséhez vezetnek. Továbbá részletezem azokat a humanitárius problémákat, melyeket a szankciók kivetése okoz. Végül bemutatom, hogy miért eredményesebb a célzott szankciók bevezetése.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A kutatás során arra keresem a választ, hogy milyen következményekkel jár a szankciók bevezetése a humanitárius helyzetre, az emberi jogokra, illetve a társadalomra nézve az érintett államokban. Ehhez szekunder forrásokat használok, korábbi kutatások, folyóiratcikkek, illetve egyéb szakmai anyagok alapján elemzem a témát. A talált anyagok elolvasása után kapcsolatot keresek közöttük és értékelem az eredményeket, végül levonom a következtetéseket.

EREDMÉNYEK

Ahogy DREZNER (2015) megállapította, a gazdasági államvezetés aranykorát éljük. A gazdasági bűnözésről szóló 2004-es cambridge-i nemzetközi szimpóziumon zajló megbeszélések arra összpontosítottak, hogyan lehetne a pénzügyi és gazdasági szankciókat hatékonyabbá tenni. Az esemény témája a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni pénzügyi háború volt – egy olyan háború, amelyben valamennyi állam egymást támogatva harcol (KRUSE, 2005). Az elmúlt két évtizedben drámai mértékben nőtt a pénzügyi szankciók népszerűsége, mint az Egyesült Államok külpolitikájának eszköze, amellyel a tömegpusztító fegyverek elterjedésétől és a terrorizmustól kezdve az emberi jogok megsértésén át a transznacionális bűnözésig terjedő biztonsági fenyegetésekkel szemben lép fel. A washingtoni politikai döntéshozók azért helyezik előtérbe ezeket az eszközöket, mert képesek gyorsan nyomást gyakorolni külföldi célpontokra és kevés észlelhető visszahatással vannak az amerikai üzleti érdekekre (ARNOLD, 2019). Egy nemrégiben készült tanulmány 35 olyan országot sorolt fel, amelyet 1993 és 1996 között új amerikai szankciókkal sújtottak. Az Obama-kormányzat alatt Irán ellen a nukleáris fegyverek elterjedése miatt bevezetett átfogó pénzügyi szankciók közelmúltbeli sikerével a politikai döntéshozók Washingtonban és más nyugati fővárosokban egyre biztosabbak abban, hogy a gazdasági szankciók hatékony politikai eszközök. A beléjük vetett bizalom miatt az amerikai kormány Trump elnöksége alatt még több szankciót vezetett be Észak-Koreával, Iránnal és Venezuelával szemben (PEKSEN, 2019). Mindazonáltal a célzott pénzügyi szankciók némelyikének politikai hatása – például az elmúlt években Iránnal és Oroszországgal szemben bevezetetteké – jelentős vita tárgyát képezi (DREZNER, 2015). Bár vannak olyan szankciók, amelyeket kizárólag a piacra jutás vagy a kereskedelmi megállapodások betartásának biztosítása céljából vezettek be (CFR, 2022), a gazdasági szankciókat egyre inkább az amerikai külpolitikai célok teljes körének előmozdítására használják. Az intézkedésekről azonban gyakran kiderül, hogy alig jelentenek többet, mint az amerikai preferenciák kifejezései – amelyek anélkül sértik az amerikai gazdasági érdekeket, hogy a célpont viselkedését jobbra változtatnák (HAASS, 1998).

Özdamar és SHAHIN (2021) szerint a gazdasági szankciókat úgy lehet definiálni, mint a gazdasági tevékenységre vonatkozó korlátozásokat, amelyeket az egyik nemzetközi szereplő egy másik szereplővel szemben meghatározott céllal alkalmaz. A szankciók céljai közé tartozhat a célzott vagy harmadik államoknak szóló üzenet kommunikálása, viselkedésszerű változás kikényszerítése, a másik fél viselkedésének korlátozása, egyéb célok elérése vagy a különböző célok kombinációinak elérése. A külpolitikai célok elérése érdekében a szankciók fegyverembargók, a külföldi segítségnyújtás csökkentése és megszüntetése, export- és importkorlátozások, vagyonbefagyasztás, vámemelések, a legnagyobb kedvezményezett kereskedelmi státusz visszavonása,

negatív szavazatok a nemzetközi pénzügyi intézményekben, a diplomáciai kapcsolatok megvonása, vízumtilalom, légi járatok megszüntetése, valamint hitel-, finanszírozási és befektetési tilalmak formájában valósulnak meg (HAASS, 1998).

Amikor egy nagyhatalom a gazdasági szankciók külpolitikai eszközként való alkalmazását fontolgatja, gyakran az a célja, hogy a célországok kormányait bizonyos válaszlépésekre kényszerítse. Például gazdasági szankciókat lehet bevezetni annak érdekében, hogy a célországot arra kötelezze, hogy javítson az emberi jogok megsértésével kapcsolatos helyzetén, hogy konkrét gazdasági reformokat vezessen be, vagy hogy megszüntesse a nemzetközi terrorista szervezetek támogatását. A kényszerítő szankciók céljaival – mint a politikai vezetésre gyakorolt belföldi nyomás növelésével – ellentétben azonban a gazdasági szankciók gyakran azzal végződnek, hogy a külföldiekkel szembeni gyűlöletet erősítik, ami szélsőséges esetben külföldi érdekek elleni terrortámadásokhoz vezethet. A gazdasági szankciók okozta gazdasági fájdalom a társadalom legkiszolgáltatottabb szegmensét sújtja, mivel az ilyen külső gazdasági sokkok gyakran a létminimum alá szorítják az életszínvonalukat. Az ilyen sivár gazdasági körülmények arra készítethetik a sértett állampolgárokat, hogy a szankciók után a gazdasági helyzetüket mérlegeeljék. Amikor szembesülnek az őket ért károkkal, nagyobb valószínűséggel támogatják a terrorista tevékenységeket. Ez az érvelés tovább bővíti a szegénységgel kapcsolatos korábbi tanulmányok megállapításait. Egy modell például bemutatja a szegénység paradox jellegét, vagyis azt, hogy a gazdasági lehetőségek hiánya és a recessziós gazdaságok pozitívan korrelálnak a terrorizmussal, miközben sok terrorista valójában nem a legalacsonyabb társadalmi-gazdasági csoportokból kerül ki. Az az elképzelés, hogy a gazdasági szankciók aránytalanul nagymértékben sújtják a szegényeket és arra készítik őket, hogy külföldi célpontok ellen irányuló terrorista tevékenységet folytassanak, ellentmondásos lehet azokkal a megállapításokkal, melyek szerint a célországokat sújtó költségek – melyek átlagosan a GNP 3%-át teszik ki – csekélynek tűnhetnek (CHOI – LUO, 2013).

Bár a szankciók célja gyakran az emberi jogi helyzet javítása, előfordulhat, hogy ez nem sikerül, különösen, ha a szankciók kevésbé költségesek a célzott rezsimek számára, mint az elnyomás feladása vagy a megfelelés költségei. Tanulmányok azt mutatják, hogy a szankciók – főleg a többoldalúak – általában fokozzák a célzott rezsimek által alkalmazott elnyomást, hogy elnémítsák a hazai ellenvéleményt. Hasonló okokból a testi épséghez fűződő emberi jogok is romolhatnak a kiterjedt, többoldalú és elhúzódo szankciók alatt, illetve ezek a körülmények valószínűsítik a tulajdonjogok gyengülését azokban a célországokban, ahol a kormányok gazdasági nehézségek csökkentése érdekében ragadozó taktikákhoz folyamodhatnak. Ráadásul a célzott ENSZ-szankciók is ronthatják az emberi jogokat, vagy csökkenthetik az emberi jogi helyzet javulásának valószínűségét (ÖZDAMAR – SHAHIN, 2021).

Még a gazdasági szankciók bevezetésében részt vevő tisztviselők is elismerik, hogy a szankciók kedvezőtlen hatással lehetnek a lakosságra. Annak ellenére, hogy napjainkig számos szankciót vezettek be a világban, és ezek felhívják a figyelmet az azokkal sújtott országokban tapasztalható emberi szenvedésre, kevés olyan empirikus bizonyíték áll rendelkezésre, amely elkülöníti a szankciók hatásait és méri e negatív hatások nagyságrendjét. A szankciók sokféleképpen befolyásolják a célországok lakosságát. Az egyik legközvetlenebb módon a megfelelő táplálkozás hiányán keresztül hatnak az egészségre. Az élelmiszerimport csökkentése a kalóriabevitel hiányához és alultápláltsághoz vezet, ami a gyermekeket és más veszélyeztetett csoportokat, például a krónikus betegeket fogékonyabbá teszi a tuberkulózisra, a kanyaróra és más fertőző betegségekre (PETRESCU, 2010). Az olaj-, gáz- és áramhiány gyakori áramkimaradásokat és üzemanyaghiányt jelent, ami kihat a sürgősségi orvosi ellátásra és a kórházak működésére (GARFIELD, 2001). Ez jelenti napjaink egyik legjelentősebb problémáját, mivel az OROSZ-ukrán konfliktus az energiaárak meredek emelkedését és az energiapiacok jelentős ingadozását idézte elő. Az energiaellátás megszakadásától és az orosz energiaszektor elleni egyre szigorúbb

szankcióktól való félelem közepette az árak ingadoznak, különösen azért, mert a piacok megpróbálták felmérni a globális energiaellátásra gyakorolt lehetséges következményeket. Tekintettel arra, hogy az inváziót megelőzően nagymértékben függték az orosz szállításoktól, az euróövezet energiapiacai különösen érintettek (ADOLFSEN et al., 2022). A szankciók bizonyos esetekben rontják a nők jogait, különösen az alacsonyabb egy főre jutó GDP-vel rendelkező országokban, valamint a hosszabb és költségesebb szankciók esetén. Erre példa Irak esete, ahol a szankciók hatásai a nők helyzetén jobban érezhetőek, mivel további terheket rónak azokra a nőkre, akik válságos körülmények között – kevesebb jövedelmi lehetőség mellett – háztartást vezetnek és gyermekeket nevelnek, valamint családjukon belül kevésbé függetlenek. A romló gazdasági körülmények és a szolgáltatások hiányosságai a célországokban ezen kívül az ivóvíz, megfelelő csatornarendszer, tüzelőanyag és fa hiányához vezetnek, valamint a betegségek terjedésének és a halálzásnak a növekedését okozzák (ÖZDAMAR – SHAHIN, 2021). A szemétyűjtés csökken, ami a gyermekek gyomor-bélrendszeri megbetegedéseinek növekedéséhez vezet, valamint a lakosság légzőszervi problémái is fokozódnak a megnövekedett szennyezés miatt (PETRESCU, 2010). A szankciók humanitárius következményeire egy másik példa Irán és Szíria, ahol csökkent az élelmiszerek és a gyógyszerek elérhetősége. Még a szankciók alól kivont gyógyszerek is egyre kevésbé elérhetőek a magasabb árak, a szállítással és finanszírozással kapcsolatos problémák miatt, vagy azért, mert a vállalatok nem hajlandóak részt venni a még engedélyezett áruk célpontoknak történő értékesítésének bonyolult folyamatában (ÖZDAMAR – SHAHIN, 2021). KANDELA (1997) rámutat, hogy a megfelelő gyógyszerek hiánya a gyógyszerészeket a régimódi gyógymódok alkalmazására, a lakosságot pedig az öndiagnózisra kényszeríti.

Ahogy ÖZDAMAR és SHAHIN (2021) részletezi, az egészségügyi problémákon túlmenően a szankciók aláássák a média nyitottságát is, hiszen a célzott kormányok megpróbálhatják cenzúrázni a média kritikáját. Mivel kevesebb forrás áll a nem kormányzati szereplők rendelkezésére, és a kormányok megpróbálják még inkább elnyomni a hazai ellenvéleményt, így a szankciók gyakran a polgári szabadságjogok romlásához vezetnek. Oroszország ukrajnai inváziója rávilágított az állami és vállalati hatalom szeszélyességére az emberi jogokkal szemben az interneten. Az invázió óta eltelt időszak eseményei megmutatták az állam kényszerítő erejét az online véleménynyilvánítás, a magánélet és a nyilvános tiltakozás felett. Oroszország régóta tartó „valóság elleni háborúja” elmélyült az elnyomásban, és a bűnüldözés nyers erejétől, a biztonsági erők általi megfigyeléstől, a médiaszabályozó hatóság cenzúrájától, valamint az internetes platformokkal szembeni jogi és törvényen kívüli követelésektől függ (KAYE, 2022). A gazdasági szankciók emellett befolyásolhatják a konfliktusokat és a biztonságot is a célországokban. Míg a szankciókat rövidebb polgári konfliktusokkal hozzák összefüggésbe, úgy találták, hogy fokozzák az etnikai megkülönböztetést, amely a szankciók költségeinek egyenlőtlen elszívásából fakad, növelik az etnikai erőszakot és a polgári konfliktusok intenzitását. Kutatók megállapították, hogy a nemzetközi szervezeteken kívül bevezetett szankciók valószínűleg hozzájárulnak a katonai győzelmekhez, a gyorsabb katonai győzelmek pedig a konfliktusintenzitás növekedéséhez vezetnek. A célzott államok a nemzetközi terrorista események növekedését is tapasztalhatják, mivel a terrorista csoportok megerősödhetnek, ha az ellenük harcoló államokat szankciókkal sújtják. Ezzel szemben az ilyen csoportok meggyengülhetnek, ha a számukra menedéket nyújtó államok ellen élnek szankciókkal. Megfigyelhető tehát, hogy a nemzetközi kapcsolatokban kialakult kölcsönös függőség következményeképpen a szankciók hatásai által érintett szereplők között nemcsak a szankciókat elrendelő és a célzott államok lehetnek, hanem nemzetközi szervezetek, nem állami szereplők (az államon belüli konkrét csoportok, terrorista szervezetek vagy akár a célpontok között konkrét személyek) és harmadik államok is. Utóbbiakat – vagyis a szankciókban részt nem vevő, vagy azok végrehajtásában akaratlanul részt vevő államokat (például az ENSZ kötelező szankciói esetén) – azért tekintjük külön kategóriának, mert az „elsődleges célpontoknak” számító harmadik állami szereplők gazdasági tevékenységét korlátozó má-

sodlagos vagy extraterritoriális szankciók egyre gyakoribb alkalmazása elmosza a határt az akaratlan résztvevők és a nem résztvevők között (ÖZDAMAR – SHAHIN, 2021). Az esettanulmányok legegységesebb tanulsága az, hogy a nemzetközi szankciók nem szándékolt következményei a civil lakosságra nézve inkább tűnnek normának, mint kivételnek. Számos ilyen pusztító eredmény egy szinte előre látható minta részeként mutatható ki – ahol a politikai vezetés általában megmenekül a szankciók hatalmas áldozatai elől, sőt a szankciókat arra használja fel, hogy megerősítse hatalmi pozícióit (MOEINI – MOTT, 2021).

Ahogy PARK (2014) megállapítja, a rezsim vezetőinek pontosabb megcélzása egy hosszú folyamat eredménye, amely az Irak elleni gazdasági szankciók kudarca után, az első öbölháborút követően kezdődött. Miután számos tanulmány és jelentés rávilágított az általános gazdasági szankcióknak az iraki lakosságra – különösen a gyermekekre – gyakorolt pusztító hatására, a kormányok drámaian megváltoztatták a szankciók felépítésének és végrehajtásának módját. Az általános szankciókat célzott szankciókkal váltották fel, amelyek közül a pénzügyi szankciók a legelterjedtebbek. Az elsődleges cél az lett, hogy célzott pénzügyi károk okozásával vagy a célpont nemzetközi pénzügyi rendszerben való cselekvési szabadságának megtagadásával a célpontot képező rezsim vezetését a kívánt politikai eredmény elérésére kényszerítsék. Ezeket a módszereket alkalmazzák jelenleg 862 orosz magánszemély és 53 szervezet esetében (BRUCE, 2022).

Miután Oroszország 2014 márciusában annektálta a Krím félszigetet, és részt vett a kelet-ukrajnai konfliktusban, az Európai Unió, az USA és szövetségeseik szankciók sorozatát vetették ki Oroszországra. A gazdaságilag legfontosabb szankciók közé tartozott az egy hónapnál hosszabb lejáratú hitelek tilalma, az új energiaprojektekbe történő beruházások tilalma és az Oroszországba irányuló fegyvereladások tilalma (CONNOLLY, 2015). BRUCE (2022) részletezi az említett szankciók orosz gazdaságra gyakorolt hatását – az ország gazdasága folyamatosan hanyatlott, a rubel sokat veszített értékéből –, továbbá kiemeli, hogy Putyin támogatottsága az oroszok körében 80%-ról 60%-ra csökkent. CONNOLLY (2015) szerint a szankciók hatása leginkább belpolitikai szinten volt megfigyelhető. Mivel a szankciók a nem demokratikus országokat általában másképp érintik, mint a demokráciákat, az orosz vezetés képes volt átcsoportosítani az erőforrásokat az eliten belüli szövetségesei, valamint a kulcsfontosságú gazdasági választói csoportok között Oroszország-szerte, és továbbra is ellenőrzése alatt tartja a Krímet. Ezért vitatható, hogy a szankciók elérték-e a kívánt hatást.

Az elmúlt évben az Európai Bizottság két korábbi rendelet alapján arról állapodott meg, hogy szankciókat fogantasson Oroszország és Fehéroroszország ellen az ukrajnai invázióra adott válaszul. E szankciók hatálya kiterjed a bankokhoz való hozzáférés korlátozására és a banki tranzakciók megtiltására, a fehérorosz vállalatok uniós kereskedelmi piacokon való részvételének megtiltására, valamint a fehérorosz magánszemélyek készpénzbefizetéseinek korlátozására az uniós bankokban. Ugyanezeket a szankciókat Oroszországgal szemben is bevezették, továbbá korlátozták az ország tengeri- és rádiókommunikációs technológiáját, valamint a kriptovalutákhoz való hozzáférést is. Hasonlóképpen, az Egyesült Államok megtiltotta az orosz olaj importját és szankciókat vezetett be az orosz központi bankkal szemben. A szankciók hatásait valószínűleg a lakosság széles rétegei fogják érezni az alacsony jövedelmű családoktól az oligarchákig, az infláció valószínűsíthető növekedése és a tőzsde összeomlása miatt. Eddig azonban néhány orosz oligarcha profitált a szankciókból, mivel oroszországi vállalkozásaik a szankcionált áruk helyettesítő termékeit biztosították. Megfigyelések alapján valószínűnek tűnik, hogy a szankciók negatívan befolyásolják az orosz állampolgárok szociális és kulturális jogait Oroszországon belül. Az Oroszországon kívüli oroszok elleni hangulat is erősödik – az Egyesült Államokban működő orosz vállalkozások a közelmúltban számos fenyegetéssel néztek szembe (BRUCE, 2022).

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Ebben a tanulmányban a gazdasági szankciók definiálása és rövid ismertetése mellett bemutattam, hogy azok miért népszerű eszközök a washingtoni döntéshozók körében a külpolitikai konfliktusok megoldása érdekében. Okként említettem a gyors nyomásgyakorlást és azt, hogy kevés észlelhető visszahatással járnak az amerikai üzleti érdekekre. Bár látszik, hogy a szankciók nem mindig jelentenek olyan eredményes megoldást, mint amelyet elképzeltek, azzal a szándékkal vezetik be őket, hogy megállítsák a világbékét fenyegető veszélyeket. A szankciók céljaként kiemelték többek között a célzott üzenetek kommunikálását, a viselkedésbeli változás kényszerítését vagy a másik fél viselkedésének korlátozását. Ezután ismertettem a gazdasági szankciók külpolitikai eszközként való alkalmazásának lehetséges céljait és negatív hatásait. A gazdasági szankciók által okozott sivár gazdasági körülmények bizonyos esetekben a terroristák tevékenységeik nagyobb támogatottságához vezethetnek. Ezt követően részleteztem azokat a társadalmi, humanitárius következményeket, melyek a szankciók bevezetésével járnak. Megállapítottam, hogy a döntéshozóknak a jövőben nem csak a célországokban bekövetkező hatásokat, hanem a harmadik felekre gyakoroltakat is figyelembe kell venniük, különben óriási humanitárius katasztrófára számíthatunk. A kutatásom során arra a következtetésre jutottam, hogy a közvetetten érintett államokra gyakorolt káros hatások elkerülése érdekében a szankciókat lehetőség szerint konkrét személyekre vagy szervezetekre kell alkalmazni, és azoknak mindig összhangban kell lenniük a nemzetközi joggal és az emberi jogokkal. Erre példaként lehet felhozni gazdasági-kereskedelmi intézkedéseket, pénzügyi intézkedéseket vagy egyéni szankciókat – mint az államba való belépés megtiltása vagy a vagyon befagyasztása. Ehhez kapcsolódóan a tanulmány végén bemutattam, hogy milyen korlátozásokat vezetett be az EU és az USA 2014 óta, illetve az elmúlt évben Oroszországgal szemben. Ugyan a legújabb szankciók magánszemélyek és szervezetek ellen irányulnak, azonban ezek hatása nemcsak a célszemélyek, hanem civilek széles köre számára is érezhető. Ezek alapján azt a következtetést vontam le, hogy a célzott szankciók nem minden esetben eredményesebbek, mint az általános hatású intézkedések. Úgy gondolom, hogy a jövőben több kutatásra van szükség a hatások mérlegeléséhez, illetve a hosszú távú következmények megértéséhez.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- (1) ADOLFSEN, J. F. – KULIK, F. – LIS, E. M. – SCHOLER, T. (2022): The impact of the war in Ukraine on euro area energy markets. https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/focus/2022/html/ecb.ebbox202204_01-68ef3c3dc6.en.html (letöltve: 2023. 01. 11.)
- (2) ARNOLD, A. (2019): A Financial Sanctions Dilemma. *The Washington Quarterly*. vol. 42. issue, 4. pp. 57-71. DOI: 10.1080/0163660X.2019.1693098
- (3) BRUCE, A. (2022): The Effect of Sanctions on Human Rights. https://thehaguepeace.org/site/the-effect-of-sanctions-on-human-rights/?gclid=CjwKCAiA2fmdBhBpEiwA4CcHzbd9I82GSpK0He9vqddL2HxKZAX8y-MIoqd_7ik7sHGFvKVhjtvtxoCgwoQAvD_BwE (letöltve: 2023. 01. 11.)
- (4) CHOI, S-W. – LUO, S. (2013): Economic Sanctions, Poverty, and International Terrorism: An Empirical Analysis. *International Interactions: Empirical and Theoretical Research in International Relations*. vol. 39. issue 2, pp. 217-245. DOI: 10.1080/03050629.2013.768478
- (5) CONNOLLY, R. (2015): The Impact of EU Economic Sanctions on Russia. In: *On target?: EU sanctions as security policy tools* (Eds: DREYER, I. – LUENGO-CARBERA, J.) European Union Institute for Security Studies, Paris, pp. 29-38.
- (6) COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS (2022): Excerpt: Economic Sanctions and American Diplomacy. <https://www.cfr.org/excerpt-economic-sanctions-and-american-diplomacy> (letöltve: 2022. 07. 20.)
- (7) DREZNER, D. W. (2015): Targeted Sanctions in a World of Global Finance. *International Interactions*. vol. 41. issue 4, pp. 755-764. DOI: 10.1080/03050629.2015.1041297
- (8) GARFIELD, R. (2001): Economic Sanctions, Health, and Welfare in the Federal Republic of Yugoslavia 1990-2000. <https://reliefweb.int/report/serbia/economic-sanctions-health-and-welfare-federal-republic-yugoslavia-1990-2000> (letöltve: 2022. 07. 21.)
- (9) HAASS, R. N. (1998): Economic Sanctions: Too Much of a Bad Thing. <https://www.brookings.edu/research/economic-sanctions-too-much-of-a-bad-thing/> (letöltve: 2022. 07. 19.)
- (10) KANDELA, P. (1997): Effects of Sanctions on Iraq's Health Professionals. *The Lancet*.

volume 349. issue 9059, pp. 1153 DOI: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(05\)63033-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(05)63033-4) (11) KAYE, D. (2022): Online Propaganda, censorship and human rights in Russia's war against reality. *AJIL Unbound*. vol. 116. issue 1, pp. 140-144. DOI: 10.1017/aju.2022.24. (12) KRUSE, A. (2005): Financial and economic sanctions – from a perspective of international law and human rights. *Journal of Financial Crime*. vol. 12. issue 3, pp. 217-220. DOI: <http://dx.doi.org/10.1108/13590790510624837> (13) MOEINI, A. – MOTT, C. (2021): Economic Sanctions: A Failed Approach. <https://peacediplomacy.org/2021/09/16/economic-sanctions-a-failed-approach/> (letöltve: 2022. 07. 20.) (14) ÖZDAMAR, Ö. – SHAHIN, E. (2021): Consequences of Economic Sanctions: The State of the Art and Paths Forward. *International Studies Review*. vol. 23. issue 4, pp. 1646-1671. DOI: 10.1093/isr/viab029 (15) PARK, J. S. (2014): The Key to the North Korean Targeted Sanctions Puzzle. *The Washington Quarterly*. vol. 37. issue 3, pp. 199-214. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/0163660X.2014.978444> (16) PEKSEN, D. (2019): When Do Imposed Economic Sanctions Work? A Critical Review of the Sanctions Effectiveness Literature. *Defence and Peace Economics*. vol. 30. issue 6, pp. 635-647. DOI: 10.1080/10242694.2019.1625250 (17) PETRESCU, I. M. (2016): The Humanitarian Impact of Economic Sanctions. *Europolity – Continuity and Change in European Governance – New Series*. vol. 10. issue 2, pp. 205-246.

SZERZŐ:

Vitkovics Réka

Nemzetközi gazdálkodás BA szakos hallgató
Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar
vitko.reka@gmail.com

